

УДК 271.2-46-056.34

616.89:271.2-18

341.231.14-056.34

DOI: 10.5937/sabornost1913149J

Оригинални научни рад

Александар Јевтић*

Хришћански културни центар др Радован Биговић, Београд

Лица са менталним сметњама у светлу односа појединца и заједнице

Психолошко-социолошки и еклисиолошки контекст

Abstract: Декларација о људским правима из 1948. године, настаје у контексту потребе да се права човека заштите од тираније колективистичких идеологија, првенствено социјализма и нацизма. Наглашавање ових права је било неопходно. Ипак, у данашњици као да је дошло до потребе да се тема права човека сагледавана из перспективе теологије лика Божијег у човеку, сада брани од претераног индивидуализма и егоизма коме савремени човек стреми. Тема дужности или одговорности за заједницу се показује као насušна потреба. Тиме је простор за тражење одговора на питање односа појединца и заједнице отворен. У овом случају, предмет наше пажње су ментално оболели и њихова интеракција са околином, у психолошко-социолошком и еклисиолошком контексту.

Key words: ментални поремећаји, људска права, однос, појединац, заједница, друштво, Црква.

Увод

Искуство великог страдања и нечовечанског понашања, тачније кршење свих елементарних људских права током Другог светског рата, довели су до иницијативе која је крунисана доношењем *Универзалне декларације о људским правима* 10. децембра 1948. године. Као што је карактеристично приметио Мајкл Игњатијеф: „Без Холокауста, дакле, не би могло бити ни Декларације. Због Холокауста, не би могло бити ни безусловне вере у Декларацију. Холокауст указује како на добро промишљену нужност људских права, тако и на њихову крајњу крхкост.“¹ Настанак *Светске здравствене организације* и доношење званичне *Конвентуције* 07. априла 1948. године коинцидира са овим историјским процесом. Већ на нивоу овог податка неминовно је довођење у везу тенденције за неговањем здравља са заштитом

* jevtic.r.aleksandar@gmail.com

¹ Игњатијеф, 2006, стр. 84.

људских права. У трећем члану *Декларације* о људским правима пише: „Свако има право на живот, слободу и безбедност личности.“² Члан 25 исте *Декларације* истиче право на стандард који одговара здрављу, као и право на заштиту у случају болести. У *Конституцији* Светске здравствене организације здравље се дефинише на следећи начин: „Здравље је стање потпуног физичког, менталног и друштвеног благостања, а не само одсуство болести или слабости.“³ Као поднаслов у заштити здравља, јавља се и заштита менталног здравља. *Светска здравствена организација* примећује пораст броја пацијената са менталним поремећајима/сметњама⁴ које дефинише: „Ментални поремећаји обухватају широк спектар проблема, са различитим симптомима. Међутим, они су генерално карактерисани неком комбинацијом ненормалних мисли, емоција, понашања и односа са другима.“⁵

Право на здравље је повезано са корпусом међународног права, па се и нарушавање истог тиче кршења међународног права. О томе Светозар Чиплић са сарадницима у истраживачком подухвату на тему „Људска права и медицина“ пише: „Право на здравље као основно људско право представља сложен скуп разних питања из области живота. Заштиту права на здравље регулишу међународноправна документа која обухватају заштиту права и слободу људи. Највећи број земаља чланица ОУН прихватиле су правну регулативу тих докумената, па се изводи закључак да уколико се нарушава неко право грађана, онда то за собом повлачи широку лепезу нарушавања свих права.“⁶

Анализа различитих схватања концепта ‘ментални поремећај’ акценује разне димензије појава које се могу подвести под овај термин. Појам менталног поремећаја дефинише се као одступање од очекиваних стандарда, тј. ‘свако евидентирано одступање у физичком, менталном или бихејвиоралном смислу од социјално очекиваних стандарда структурног или функционалног интегритета’. Варијација овога је и схватање да је поремећеност мера статистичког одступања од просека, дефинишући психичке и соматске поремећаје као девијацију од просечних вредности мере посматране појаве.⁷

² *Universal Declaration of Human Rights*. 2019.

³ *Constitution of WHO: principles*. 2019.

⁴ У званичном законодавству Републике Србије употребљен је израз „лица са менталним сметњама“. Стога, у наставку текста у случају цитата преносићемо употребљени израз, а у нашој употреби користићемо: ментални поремећај/сметња. У наслову и поднасловима ћемо користити израз „сметње“ због прегледности. Важност ових израза је велика, јер сугеришу да личност није измењена или поништена упркос недостацима означеним употребом ових израза.

⁵ *Mental disorders*. 2019.

⁶ С. Чиплић, М. Ђуричић, И. Булатовић, Д. Спасојевић, 2010, стр. 773.

⁷ Јанковић и Јовановић, 2007, стр. 11.

У званичном документу Републике Србије под насловом „Закон о заштити лица са менталним сметњама“ пише да: „Заштита менталног здравља подразумева превенцију настанка менталних сметњи, унапређење менталног здравља, анализу и дијагнозу менталног стања лица, лечење и рехабилитацију због менталних сметњи, као и сумње на постојање менталних сметњи.“⁸ Сложеност утврђивања етиологије менталних поремећаја/сметњи указује на потребу ширег друштвеног ангажовања око овог питања.

1. Психолошко-социолошки аспекти

У коауторској студији Нада Јанковић и Александар Јовановић примећују да постоје различита мишљења по питању менталног поремећаја/сметње. Са једне стране, објективисти закључују да је он независан од друштвеног контекста, и тиче се само неправилности по питању функционисања индивидуе. Поседно се истиче област неурофизиолошких чинилаца, као и биохемијских процеса. Нормативисти првенствену улогу дају управо утицају друштвеног контекста. У наставку се наводи: „Највећи број аутора, ипак, прихвата став да је већина психичких поремећаја резултат интеракције између биолошке вулнерабилности, развојних фактора и срединских утицаја.“⁹ Почевши од увида у пренатални период и од генетских чинилаца, теме архетипског наслеђа (Јунг) па преко важности развојног периода од прве три године, где се дете пројављује као упијајући сунђер, када, по речима Монтесоријеве, упија оно што интезивно доживљава у својој околини, људско биће је упућено и могли бисмо рећи већ обременено садржајима који су му наметнути. Монтесори пише: „И мора се запамтити да се човек не развија само на универзитету: човек почиње свој развој од рођења и пре рођења. Највећи развој се постиже током првих година живота, и стога је тада потребна највећа пажња.“¹⁰

Тако се одговорност других не може избећи, било за добро или зло. Неоспорна је чињеница утицаја једних људи на друге. Стога је неопходно размотрити улогу породице у развоју менталне болести појединца¹¹. Време,

⁸ Закон о заштити лица са менталним сметњама, са исправљеницима, 2013, стр. 9.

⁹ Јанковић и Јовановић, 2007, стр. 11.

¹⁰ Montessori, 1949, стр. 8.

¹¹ Луис Волперт, угледни развојни биолог и професор на Универзитетском колеџу у Лондону, у разматрању *депресије*, као једног од менталних поремећаја, уз строго научну анализу биохемијских и неуролошких чинилаца битних за развој ове болести, не занемарује ни важност односа оболелог појединца и породице. Он примећује: „Стопа оболелих од депресије је знатно нижа на Истоку — на пример на Тајвану, него на Западу. Професор Чен из Хонгконга сматра да објашњење треба тражити у чињеници да Кинези са својом конфучијанском филозофијом много лакше прихватају судбину. И кинеска породица пружа више подршке него породица на Западу, јер је у Кини сасвим уобичајено да ожењени син живи у кући са родитељима. Зависност од породице се не доживљава као слабост. У

као и утицаји у време одрастања, чине породицу несумњиво укљученом у развојни пут сваког свог члана. Полазећи од Фројда, ми имамо препознавања важности унутарпородичних односа за развој менталне слике деце.

Томас Сас у својим опширним анализама феномена менталних болести увиђа многобројне чиниоце који се могу назвати друштвеном генезом менталних болести. Он пише да се сложена психо-социјална понашања не могу посматрати као изоловани неуролошки поремећаји. То је могуће у случају тела, а у случају душевних поремећаја истраживање мора бити упућено на социолошки и етички контекст: „Сматрам да се идеја о менталној болести тренутно користи како би се прикриве одређене потешкоће које у садашњости могу бити нераскидиво повезане. Уколико је ово тачно, појам менталне болести прикрива своју праву природу; уместо да пажњу усмери на супростављене људске потребе, аспирације и вредности, концепт нам нуди аморалну и безличну „ствар“ (заседну ‘болест’) да бисмо помоћу ње објаснили *проблеме живљења*. У вези с тим можемо се присетити да су донедавно вештице и ђаволи били криви за проблеме с којима се човек сусретао у друштвеном животу. Веровање да ментална болест представља нешто друго до потешкоће које човек има када треба да се сложи с другим човеком, прави је наставак веровања у демонологију и враџбине. Ментална болест постоји и ‘стварна’ је на исти начин као што су вештице постојале или биле ‘стварне’“.¹²

По упечатљивој Сасовој дефиницији, ментална болест је „заправо мит који треба да заслади горку пилулу моралног конфликта у људским односима како бисмо је лакше прогутали.“¹³

Анализе које је спровела кроз истраживање у психијатријским одељењима при затворима, Милану Љубичић су навеле да озбиљну пажњу посвети улози породице и најближе околине у развоју менталне болести код појединца. Она је истраживала етиологију болести појединаца више како пре доласка у затвор, тако и развој у току боравка у затвору. Приметила је континуитет нарушених односа, који се временом само, нажалост, утврђује и радикализује: „Када је реч о томе у којој мјери је породица укључена у лијечење својих обољелих чланова пронашли смо — очекивано, да се сарадња психијатра, породице и обољелог ријетко остварује, и да, уколико је уопште има, опада током времена. Преко половине (118 обољелих) је *заборављено* од стране чланова породице, док са њима што стално што повремено контактира и у лијечењу учествује око 40%.“¹⁴

ствари, један од узрока депресије јесте одвајање од породице, а лечење укључује враћање пацијента у круг породице“ (Волперт, 2009, стр. 222).

¹² Сас, 2008, стр. 20.

¹³ Исто, стр. 23.

¹⁴ Љубичић, 2016, стр. 108.

Даље Љубичићева наводи: „Сарадња са породицом је спорадична, а што је боравак у болници дужи, то је њено учешће у лијечењу и ресоцијализацији обољелог неизвесније. Одатле бисмо могли породични статус обољелог описати као: *дигни заборављен*. Овакав породични статус је у директној вези са институционалним положајем типичног резидента: он не може да користи припадајућа права и привилегије. Из наведеног даде се антиципирати да је дуготрајни боравак резидента у болници сасвим извјестан. Неизвјесно је једино да ли ће из болнице изаћи.“¹⁵

Посебну увиђавност и пажњу породица би требала да посвети оболелом члану због веома сложене проблематике око настанка болести. Не само у смислу одговорности¹⁶ за настанак, већ и у смислу одређеног генетског наслеђа које дели са оболелим. Овим питањем бавио се Лакан у студији која истражује и утврђује факторе који на породичном нивоу имају формативну улогу у развоју појединца¹⁷. Даљим увидом разумевање бисмо могли темељити на заједничком учешћу у палој природи Адамовој, а самим тим се уводи и потреба за теолошком анализом односа појединца и заједнице из перспективе лица са менталним поремећајима/сметњама.

2. Еклисиолошки аспекти

Превазилажење затворености у границама своје индивидуалности и остварење личности се догађа управо у сусрету који је изграђујући за све учеснике¹⁸. Тако се упознавање пројављује као чин љубави у коме одређене особине или недостаци не представљају препреку заједници. Тек у светлу препознавања лика Божијег у ближњем ми имамо могућност да га заволимо као Христа, а тиме и као део себе јер чинимо исту заједницу Тела Христовог. Овде је реч о делатној пројави светотајинског јединства, али и етоса који у универзалном смислу сваког човека препознаје као Божије створење и вредног наше пажње и служења у делима љубави. О том реализму верског живота говоре и следеће речи: „Хришћанска љубав није неки апстрактни појам, већ конкретни начин живота, који има свој

¹⁵ Исто, стр. 111.

¹⁶ У студији посвећеној феноменима одговорности и светости Богољуб Шијаковић истиче релациони карактер одговорности, тј. да је она усмерена на питање друге особе, и указује на ту стварност: „од-говорност је комуникација, од-говорност је дијалогичност“ (Шијаковић, 2000, стр. 80).

¹⁷ Лакан, 1934.

¹⁸ Митрополит Јован Зизијулас пише: „Људска личност не треба да се разумева у смислу ‘персоналности’ (personality). То ће рећи, као збир природних, психолошких или, пак, моралних својстава која људски *individuum*, у неком смислу ‘поседује’ или ‘садржава’. Напротив, бивање личношћу је у основи другачије од бивања индивидуом или ‘персоналношћу’. То је зато што личност не може да се појми као по себи статично јединство, него само утолико што подразумева ‘отвореност бића’, — чак и више од тога *ek-stasis* бића, односно кретање према заједничарењу (*communio*) које води превазилажењу граница ‘сопства’ и тако ка слободи“ (Зизијулас, 1998, стр. 46).

израз у делотворном служењу другоме. Ово служење односи се на целокупног човека и тражи да му се помогне у невољи и у његовим проблеми-ма. Христос, који је дошао да служи човеку, живео је чинећи добра дела и исцељивао га и духовно и телесно. Следећи Христов узор, и хришћанин је дужан да служи без разлике свом ближњем и да се жртвује за њега.¹⁹

Христо Јанарас у теми о проблему који настаје кроз философско стремљење на Западу (од Августина преко схоластике до новијих емпиристичких и технолошких токова науке) ка једном индивидуално-онтичком тумачењу постојања по себи, примећује проблем који се тиче злоупотребе теме људских права одрешених од одговорности, чему смо сведоци у неолибералном друштвеном концепту. Овоме се супротставља јелински и хришћански однос према личности као догађају учествовања у динамичком збивању живота — заједницењу. Тајна Свете Тројице као саживота три божанске Личности пројављује превазилажење ограничености индивидуализмом, па је Јанарас узима за основ *релационе онтологије*: „На пољу онтолошког значења, име *Отац*, *Син* или *Лојос* Очево, и *Дух* Очево чине објашњење начина постојања слободног од ограничења и предодређења датог логоса (дате суштине или природе) од логоса као одређене монаде (суштине или природе као целине), или од одређеног индивидуалног ентитета.“²⁰ Он даље проширује ове увиде на антрополошку и еклисиолошку перспективу постојања: „Према томе, ако се *битије* поистовећује са *заједницењем* а логос истинује у предодређењу *битија* само као семантика догађаја заједнице, тада тумачење индивидуалности као егзистенцијалног догађаја *њ себи* или *њ њојави* (на изглед) јесте схематско, вештачко и произвољно, невезано са *битијем*. Као што један члан-уд људског тела не *њстоји себи*, него *њстоји* само као остварење свеукупног догађаја живота тела — само као остварење заједнице-функције чланова који сачињавају људско тело — тако и свако постојеће нема *битије* по себи него само као остварење заједнице постојећих који сачињавају тај јединствени и саборни догађај живота. Када кажемо *диће* (*ὄν*) тиме означавамо један догађај учествовања у битију, једно динамички дејствујуће *како* заједнице.“²¹

Након свих ових увида, јавља се потреба сагледавања лица са менталним поремећајима/сметњама као лица/личности које су поред биолошке природе носиоци и еклисијалне ипостаси, које подразумева да је Црква „у сваком погледу заједница у другости и другост у заједници“²².

Долазимо до важног питања: где и како се остварује човеков потврдан одговор, а самим тим и догађај спасења? Светописамско и светоотачко

¹⁹ Манзаридис, Јулцис, Петру и Дзумакас, 2010, стр. 109–110.

²⁰ Yannaras, 2011, стр. 102–103.

²¹ Јанарас, 2000, стр. 82.

²² Зизијулас, 2011, стр. 79.

Предање неподељено вековима одговара да је то Црква Христова. Као Тело Христово, она је у њему возглављена. Учешћем у њој, свака личност бива очувана као непоновљиви и драгоцени уд Христов. О Цркви као Тајни спасења нашег Епископ Атанасије (Јевтић) пише: „Искупљење и спасење, победу над грехом, смрћу и ђаволом и нови живот, који нам је Христос даровао Собом и у Себи, Својом смрћу и васкрсењем, ми људи добијамо само под условом учествовања и тесног сједињења са Спаситељем, нашом вером, у Цркви, која је *Тело Сјасишћељево*, дакле *‘шело сјасења’*. Ово учешће и ово сједињење са Црквом као Телом Христовим, као основном и једином Светом Тајном нашег спасења и нашег обожења, врши се кроз Свете *Тајне* Цркве, а пре свега Светом Тајном *Кршћења*, *Миројомазања* и *Евхаристије*, тј. *Причешћа*. У овим Светим Тајнама, чија је круна или испуњење Божанствена Евхаристија, ми се сједињујемо са Спаситељем и учествујемо у његовом дарованом нам спасењу и у његовом теандричком (богочовечанском) животу, и у Његовој нествореној Божанској благодати. Светим Тајнама ми постајемо *удови* и *учесници* Христовог Тела, *сушелесници* Њему (Еф 5, 30; 3, 6) *сакривени* и *саживојни* у Њему.“²³

То је подухват трајног карактера, о коме презвитер Николај Лудовикос истичући важност појмова „икона“ и „мемесис“ пише: „Ова онтологија изражава динамички карактер ‘иконе’, јер је чињеница да ‘икона’ управо значи једну динамичну егзистенцијалну аналогију чина, а не више или мање статично одражавање божанског архетипа, као што смо то већ видјели. Међутим, ово значи да је ‘икона’ прије свега једна врста дијалогске дјелатности. Тако, ‘мимесис’ за Максима није свакако један спољашњи мимесис етичког типа, онако како је она данас разумљена, већ управо значи дјелатно личносно учествовање у вишестраним божанским енергијама, чиновима, који представљају благодатне Дарове Бога у Његовој цркви у Христу и у Духу. Ово учествовање је могуће као једна проширена христологија, дакле *размјена својсјава* божанске и људске природе у Христу, која управо представља могућност једног потпуног дијалога између створених и божанских енергија у једној Ипостаси Логоса. Тако је сваки благодатни Дар учествовање у једном сразмјеру божанске енергије у Христу, која ‘икону’ чини стварном као једну син-енергијску чињеницу онтолошке узајамности између човјека и Бога у Христу, у Цркви.“²⁴

О есхатолошком разрешењу питања начина постојања као измењеном и преображеном Епископ Максим пише: „Есхатон ће показати — а православна патристика и аскетика о томе сведоче — да ништа постојеће није створено да се изгуби него да *измени* начин постојања. Тиме ће ерос постати истинска незаситива љубавна жудња, агресија (гнев) ће бити огњена ревност ка Истини, ум (разборитост) ће логосно сабирати све у

²³ Јевтић, 2002, стр. 63.

²⁴ Лудовикос, 2011, стр. 114–115.

једно, душа ће постати негостољубива према маловерју и неверју... Својим личним присуством Бог нас преображава сходно нашој жељи и пријемчивости, поштујући нашу другост и мењајући начин (хардвер остаје исти али се мења софтвер), тако да историја, људска природа и култура постају 'купина која гори а не сагорева'.²⁵

3. Закључак

На основу Духа и слова канона који су везана за лица са менталним поремећајима/сметњама и њихово учешће у светотајинском контексту (*Ајосџолски канони* 77 и 78; канони Светог Тимотеја Александријског 2, 3, 4, 14), вековно искуство Цркве ће поступати према људима са сметњама духовним/душевним/менталним са опрезношћу. Констатујући њихову опасност по заједницу, због непредвидивог начина понашања у континуираним или спорадичним наступима, доносиће одлуке рестриктивног карактера. Дакле, намера није у кажњавању појединца, већ у очувању неометаног богослужбеног поретка. Овде се пројављује важност увиђања да не чини морална (не)достојност апсолутни критеријум припадности Цркви, већ се појам учешћа у светотајинском животу мора шире посматрати. Иако одређени морални преступи повлаче конкретне епитимије и тиме одређење степена учешћа у црквеном животу, у овом случају, где услед сметњи и без одређеног моралног преступа долази до својеврсних епитимија, пројављује се важност односа појединца и заједнице. Дакле, не чине црквену заједницу појединци са својим приватним животом, већ личности чије се врлине и мане тичу сваког другог члана исте еклисио-лошке стварности.

Кроз есхатолошку призму преображавају начина постојања свеколике твари, исцељења од смрти, а самим тим и сваке происходеће болести и недостатка, питање менталних поремећаја/ сметњи бива релативизовано. Оно своје решење не црпи нужно из историјског оквира, већ ишчекује Долазак Христов као једину апсолутну утеху и испуњење. Тако се лица са менталним поремећајима/ сметњама пројављују као једни међу многим оболелима који коначно оздрављење и победу Живота над смрћу можда неће дочекати за време свог овоземаљског живота. Њихов недостатак се пројављује као једна од различитости у оквиру јединственог живота у Цркви, која се по речима Радована Биговића: „држи принципа јединства у различитости или различитости у јединству, чији је темељ Христологија. Разноликост претпоставља слободу, и обратно. Љубав омогућава многим да буду у јединству и да у јединству не изгубе свој лични и јединствени (непоновљиви) идентитет.”²⁶ Задатак теологије ја да ране лечи, али је једини Лекар којим се побеђује могућност обољевања Христос. То нас не

²⁵ Васиљевић, 2009, стр. 126.

²⁶ Bigović, 2011, стр. 55–56.

ослобађа хришћанске дужности и љубави да једни другима будемо лек и утеха, већ и да неуспехе носимо са трпљењем знајући да се победа налази на крају Историје. То је основ заштите лица са менталним поремећајима/ сметњама у светлу хришћанске теологије.

Литература

- Bigović, R. (2011). *The Orthodox Church in 21st century*. Belgrade: Konrad Adenauer.
- Васиљевић, М. (2009). Постоји ли биохемија слободе?. *Бојословље*, 1, 95–134.
- Волперт, Л. (2009). *Дейресија — малина тјуа*. Београд: Одисеја.
- Григорије Богослов (2001). Беседа на Богојављење. У А. Јевтић (ур.), *Празничне беседе* (стр. 43–63). Требиње–Врњачка Бања: Манастири Хиландар, Острог, Тврдош.
- Закон о заштити лица са менталним смейњама — са љавилницима*. (2013). Република Србија: Министарство здравља, „Сл. гласник РС“, бр. 45.
- Зизиулас, Ј. (1998). *О људској сиособности и несиособности — бојословско исљраживање личности*. Београд: Хиландарски фонд и ПБФ.
- Зизиулас, Ј. (2011). *Заједница и друјоси*. Пожаревац: Одбор за просвету и културу Епархије пожаревачко-браничевске.
- Игњатијеф, М. (2006). *Људска љрава као љолићика и идолокoйлонсиљво*. Београд: Службени гласник.
- Јанарас, Х. (2000). *Философија из новој ујла*. Врњачка Бања: Братство Св. Симеона Мироточивог.
- Yannaras, C. (2011). *Relational Ontology*. Brookline/Massachusetts: Holy Cross Orthodox Press.
- Јанковић, Н. и Јовановић, А. (2007). Ментално здрава личност и теорије личности. У М. Јашовић Гашић, Д. Лечић Тошевски (ур.), *Психијатрија — ујбеник за сијудентије медицине* (стр. 10–16). Београд: Медицински факултет Универзитета у Београду.
- Јевтић, А. (2002). *Аскећика*. Београд–Србиње–Ваљево: Хришћанска мисао.
- Constitution of WHO: principles*. Преузето 05. 01. 2019. са <https://www.who.int/about/mission/en/>
- Lacan, J. (1938). Family complexes in the formation of the individual. Преузето 03. 01. 2019. са <http://www.lacaninireland.com/web/wp-content/uploads/2010/06/FAMILY-COMPLEXES-IN-THE-FORMATION-OF-THE-INDIVIDUAL2.pdf>
- Лудовикос, Н. (2011). *Подвиј заједнићиљва*. Цетиње: Цетињски манастир.
- Љубичић, М. (2016). *Идентичијеи (и) ментална болесиљ: Анализа љрича сијецијалних љацијенаиља о себи и друјима*. Београд: „Чигоја штампа“ и Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду.

- Манзаридис, Г., Јулџис, В., Петру, Ј. и Дзумакас, Н. (2010). *Теме хришћанске еџике*. Крагујевац: Каленић.
- Mental disorders*. Преузето 05. 01. 2019. са https://www.who.int/mental_health/management/en/
- Montessori, M. (1949). *The absorbent mind*. Adyar — Madras — India: The Theosophical publishing house.
- Сас, Т. (2008). *Ментална болести као мии мии — Психијатрија и кршење људских љрава*. Београд: Клио.
- Universal Declaration of Human Rights*. Преузето 05. 01. 2019. са https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf
- Чиплић, С., Буричић, М., Булатовић, И. и Спасојевић, Д. (2010). Људска права и медицина. *Војносаниџеџски љреџед*, 67 (9), 771–773.
- Шијаковић, Б. (2000). Светост и Одговорност. У *Свеџосџи и одџворносџи* (стр. 77–83). Цетиње: Светигора.

Aleksandar Jevtić

Christian Cultural Centre dr Radovan Bigović, Belgrade

The persons with mental disorders in the light of the relationship between the individual and the community

Psychological, sociological and ecclesiological context

The Universal Declaration of Human Rights arises in the context of the need to protect human rights from the tyranny of collectivist ideologies, primarily socialism and nazism. The emphasizing of these rights was necessary. At the present time, a need to defend the subject of human rights such as to be seen from the perspective of theology of the image of God in man. A new challenge is the egoism that a modern man strives for. The theme of duty or responsibility for the community is shown to be very important. That is where the search for answers to the question of the relationship between the individual and the community is open. In this case, the subject of our attention are mentally ill and their interaction with the environment, in the psychological, sociological and ecclesiological context.

Key words: mental disorders, human rights, relationship, individual, community, society, Church.

Датум пријема чланка: 28. 05. 2019.

Датум прихватања чланка за објављивање: 07. 10. 2019.